

XABIER ARZALLUS, ÚNIC LÍDER, ARA INDISCUTIBLE, DEL PNB

«L'estatut ha estat un frau»

Arzallus, cap indiscutible del Partit Nacionalista Basc, és a hores d'ara un líder més aviat cansat, abocat a la lluita d'un encara més difícil: mantenir el seu partit en el primer lloc del cada volta més confús i fragmentat panorama polític basc.

Fúlvia Nicolàs

Xavier Arzallus, *primus inter pares* del Partit Nacionalista Basc, està desanimat, trist. Això diuen, a Bilbao, persones que el coneixen de prop. La crisi del més històric dels partits bascos, ja consolidada en escissió, podria haver afectat molt més que no sembla aquest senyor seriós i cordial, que parla pausadament, amb convenciment, i fuma Cartier ros. El seu despatx de la planta setena de l'edifici Granada, a la Gran Via de Bilbao, és encara el *sancta sanctorum* absolut de la política basca. Envoltat d'un religiós silenci, sense que el telèfon sone una sola vegada en les tres hores llargues que ens ha concedit de conversa, el màxim «burukide» del PNB insisteix a donar la imatge d'un partit elegit per a la glòria. Tanmateix, se'l veu cansat. Potser és aquest dia tan gris de començaments de la tardor.

—*Les darreres declaracions expressen una veritable decepció respecte a allò que s'ha aconseguit des de l'aprovació de l'estatut.*

—Jo no diria exactament una decepció, perquè, de fet, tampoc no esperàvem que aquest procés donàs gaire de si. Ja en el Congrés, quan jo era diputat, portaveu de la Minoria Basca, vaig veure la desconfiança del govern de Madrid, que al·legava que nosaltres, en el fons, érem un moviment separatista i que, per tant, donar-nos elements autonòmics era, en realitat, treballar de cara a la secessió. Aquesta era la desconfiança de Madrid, mentre que la nostra era que... bé, per alguna cosa havíem de començar, perquè per descomptat les cotes d'autonomia que ens oferien no eren les que volíem.

És el sentiment de sempre, que a Madrid, per un costat, ens donaven i, per l'altre, ens anaven traient, i ja veuríem en cinc anys qui tenia la raó. Evidentment, el resultat és que no som independents, això està clar, i que aquells plantejaments autonòmics han estat esguerrats. La nostra desconfiança estava molt més raonada, inclús històricament, perquè el poder central sempre ha fet el mateix.

—*¿En quins temes ha defraudat més l'estat les esperances del nacionalisme basc?*

—En tots. S'han rigut de nosaltres. Ha estat un frau. Tenim un frau autonòmic respecte a tot el que es plasmà a l'estatut. Hi ha un clar sentiment de frau: en matèria judicial, en matèria policial, on encara no hem tret l'aigua clara, perquè ara resulta que tot és supracomunitari: el terrorisme, la droga... tot. Volen mantenir ací els seus cossos policials. Contra el que diu l'estatut. En matèria d'ensenyament, en matèria de mitjans de comunicació, que no ens volen ni deixar fer el segon canal d'Euskal Telebista. És constant, són capítols importants. En l'ordre econòmic, on el govern central ja ha establert, unilateralment, el nostre augment del concert econòmic en un quaranta per cent. I per no parlar d'altres aspectes, com s'han rigut de nosaltres, per exemple, en matèria d'investigació.

—*Aquestes expressions d'insatisfacció poden interpretar-se com una resposta a la competència que el partit de Garaikoetxea, EA, està fent en el camp del nacionalisme, tot presentant-se com a molt més radicalitzat.*

—Això és conjuntural. Ací ens coneixem tots, i que Garaikoetxea es presente com a més radical nacionalment, o com a socialdemòcrata políticament... en fi. El problema d'una escissió, o d'un nou partit, és el de pre-

J. A. MIRANDA

«S'han rigut de nosaltres en tots el àmbits».

sentar elements diferenciadors. Perquè, si no aporta alguna cosa seriosament nova, serà difícil justificar aquest nou partit, i el personalisme es farà massa evident.

—*¿Aleshores, quines són les diferències entre les dues propostes, la del PNB i la d'Eusko Alkartasuna?*

—Diferència, no n'hi ha cap. Eusko Alkartasuna sense Garaikoetxea no tindria cap sentit, i, perquè ho saben, tracten de justificar-se i fer tanta declaració. Garaikoetxea arribà del no-res a una popularitat brutal, que li vam fer nosaltres, i ara se n'ha anat amb el sant i l'almoïna. Passa que, en aquest moment, això és una traïció, en la situació en què està el país. Cal veure fins a quin punt aquest nou partit té raó de ser, i, si la tingues i fossen veritat les coses que diu, veure si es pot fer un mal tan gran a un país, a la seua governabilitat, com el que ells han fet.

—*¿Tan greus han estat les conseqüències de la crisi?*

—Greus, en aquest sentit. Ací hi ha dues realitats que distorsionen la governabilitat del país, que la distingeixen de la que es pot aconseguir pel que fa a la política estatal. D'una banda, tenim l'espectre polític duplicat: tots els partits de l'estat, més els nacionalistes. Això vol dir que els vots es reparteixen i que amb la llei d'Hondt, a més, les majories encara són més difícils d'aconseguir. L'altre element de distorsió és el fet que la representació dels territoris històrics al Parlament basc no és proporcional, sinó igualitària. Val a dir, que Àlaba, amb 300.000 habitants, té els mateixos diputats —25— que Biscaia, amb 1.200.000 habitants... i es dona la circumstància que a Àlaba, on un vot

val per quatre vots biscaïns, és la província on el nacionalisme és menys fort.

Mira, a les darreres eleccions autonòmiques el PNB obtingué el 42 per cent dels vots. Al Parlament de Madrid, un 42 per cent de vots et proporciona la majoria absoluta, però ací, amb aquests vots, nosaltres obtinguérem 32 parlamentaris, els mateixos que l'oposició, descomptant els d'Herri Batasuna, que no acudeixen a les institucions. Si, a aquesta situació, afegim en les properes eleccions l'existència d'un partit més, imagina't com serà d'implacable la llei d'Hondt. Si entre tots dos, PNB i EA, traguéssim els mateixos vots que l'altra vegada, la matemàtica parlamentària ens donaria menys diputats. Això vol dir que haurem de lluitar, nosaltres sols, per obtenir més vots, per tal de poder mantenir el ventall parlamentari que tenim ara.

—*¿I seria possible, un pacte postelectoral amb Garaikoetxea?*

—És difícil saber què passarà el dia D. Aquestes eleccions encara són molt en l'aire, però jo tinc la meua travessa: el PNB serà el partit amb més vots, amb diferència, i Garaikoetxea tindrà molt menys del que ell es pensa. El seu millor moment ja ha passat. Jo no renuncie a obtenir la majoria, però, si no la tinc, començaré a pensar amb qui pactem... o si ens estimem més quedar-nos en l'oposició.

—*Però, en primer terme, supose que per allò que ha dit abans que no hi ha diferències reals, optarien per pactar amb EA.*

—No necessàriament.

—*¿I com creu que es prendria el poble basc una victòria dels socialistes?*

—Bé, el poble basc. Depèn del que anomenes poble basc, perquè entre els socialistes també hi ha bascos... però, en general, crec que no massa bé. No perquè siguin socialistes, sinó perquè seria la victòria d'un partit dirigit des de Madrid, en el qual, les decisions, les pren la cúpula de Madrid, i no crec que, això, la gent d'ací ho accepte gratament. Socialistes o no, crec que convé que les decisions que s'han d'aplicar ací es prenguen ací mateix.

—*¿És lícit el pacte entre un partit nacionalista, com el seu, i un partit espanyol?*

—Depèn. A fi de comptes, un pacte és un acord basat en els programes de cada un. I quan no tens altra manera de tirar endavant les teues coses, pots arribar a uns acords que et permeten

garantir temes que et pareixen fonamentals.

—*¿I això és el que passà amb el pacte de legislatura amb el PSOE?*

—El «pacte de legislatura» no era exactament un pacte... era més negatiu que positiu. O, si ho vols d'una altra manera, era més un pacte de no intervenció que un pacte de col·laboració. I funcionava, sobretot, en temes grans, com per exemple els pressupostos. Naturalment, no vol dir que els socialistes votaren en favor del pressupost. El sistema habitual era, en casos en què diferenciaven les concepcions polítiques sobre el tema a aprovar, que els socialistes fins i tot votaven en contra, però n'hi havia algun que se n'anava, o que eixia un moment de la sala, de manera que, com el parlament estava empatat, el PNB guanyava la votació. La clau de la dissolució del parlament està en el fet que, en anar-se'n onze dels nostres diputats, el pacte ja no podia seguir. Ja no era qüestió que cada vegada calia votar Benegas se n'anàs a Madrid, o que dos o tres socialistes isquessen al wàter... és que ja calien dotze vots positius, i això ja suposava canviar l'esquema en què recolzava el pacte.

—*Doncs, era un pacte ben estrany.*

—Sí. L'interès socialista estava en el fet que no els convenia un procés de radicalització o d'ingovernabilitat, i aleshores, pels seus interessos generals, s'estimaven més que continuàs aquesta situació. No és que en traguessen contrapartides concretes, sinó que tenien un àmbit que no se'ls insubordinava.

—*I ara, per aquesta insatisfacció de què parlàvem, ¿és possible una radicalització dels sectors tradicionalment nacionalistes «moderats»?*

—Crec que la premsa espanyola ha malinterpretat, o tergiversat, les meues paraules en el discurs de l'*Alderdi Eguna*, i altres de les meues últimes declaracions. El que he dit, o que ha dit gent del PNB, d'autodeterminació, no suposa cap radicalització. Jo vaig proposar bases fonamentals, els principis fonamentals. I això vol dir que el nostre tema, les nostres aspiracions, no s'acaben amb unes

transferències, ni és una qüestió purament econòmica.

Entre els nostres postulats bàsics, hi ha que nosaltres no acceptarem mai estar voluntàriament dins d'un estat —podem estar-hi per imposició— mentre no se'ns reconega una sobirania pròpia com a poble, cosa que suposa el lliure exercici d'aquesta voluntat.

Voluntat d'estar o no estar, d'estar aquí, o allí, o sols. Això no és una reivindicació d'independència. És senzi-

J. A. MIRA N. E. A.

«L'alternativa KAS és un somni d'estiu».

lament, que si volen que acceptem lliurement la Constitució espanyola, aquesta estructura d'estat haurà de ser sobre aquesta base. Ara bé, si, pel que siga, el panorama que es presenta després d'aquestes eleccions ens fa pensar que és convenient quedar en l'oposició, és evident que l'oposició sempre és una radicalització, ací i a Pequin.

—*Però, en aquest moment, ¿cal entendre que el PNB manté la seua aspiració que el poble basc exercisca el dret d'autodeterminació, o no?*

—Sí, és clar. Nosaltres mai no hi renunciarem. Passa que en aquest moment tenim una perspectiva de futur europea. Si no la tinguéssim, la majoria de nosaltres estaríem lluitant ara per constituir un estat basc. Però entenem que dins de trenta, de cinquanta anys, hi haurà una nova estructura, uns nous pols de poder, tant en l'ordre

governatiu com en el legislatiu, el defensiu o l'econòmic. Aleshores, la nostra meta no és tant constituir un estat independent com, dins d'aquest concert d'estats, col·locar-nos en el mateix nivell i amb la mateixa personalitat que qualsevol altre estat.

—*¿Això, què ho impedeix?*

—*¿Què ho impedeix, sí? ¿Què impedeix que siga raonable? Parle a cinquanta anys vista, jo ja no viuré; tu, sí...*

—*Un dels punts claus de la campanya que s'acosta, i dels quals, tantmateix, es parla ben poc, és la qüestió de la negociació amb ETA. Herri Batasuna hi basarà tota la seua campanya. ¿Què en diu, el PNB?*

—Nosaltres ja hem optat per no perdre el temps. És evident que som partidaris de la negociació, i hem tractat moltes vegades d'establir converses, per tal de fer possible que ETA i el govern arribassen a negociar. Però no ens volem donar cops de cap contra la paret. Si una de les dues parts —el govern— no vol negociar, no hi ha res a fer. Si no veig la voluntat de les dues parts, no deixaré que m'hi tornen a barrejar. Sembla que a Madrid no volen ni sentir-ne parlar.

—*¿I per què no volen ni sentir-ne parlar?*

—Jo crec que, a banda de les raons que diuen, en tenen d'altres. Pressions... n'imagine, però com són càlculs propis, m'estime més no aventurar-les.

—*¿Parla de la pressió militar...?*

—No precisament. Potser alguns altres organismes, però... és la meua opinió.

—*¿En quins termes s'hauria d'establir la negociació?*

—Hi ha tres possibilitats, segons l'anàlisi que hem fet. La primera, seria acabar amb ETA per via policial, exterminar-la. La segona, seria deixar que el fenomen es podrís, controlat i aïllat, com passa a Irlanda del Nord. La tercera seria arribar a alguna mena d'acord i donar eixida a aquesta situació, de manera que deixassen les armes, i entrar en una normalitat política, independentment que ells tinguen les seues idees, d'independentisme, o revolució, o el que vulguen. Creiem que la primera i la segona no serveixen. Un fenomen que ja té vint-i-cinc anys... aquestes coses no s'arreglen així. La negociació és possible, i estan ací. No cal negociar amb cap potència estrangera. Ja veurem qui te raó a la fi. El problema és que, quan el temps

ho diga, ja hi haurà un saldo ben trist, augmentat mentrestant.

El que no sabem és exactament què vol negociar ETA. Abans de seure a la taula, planteja uns punts concrets, els de l'alternativa KAS. Però fins a quin punt es conformarien, amb quin nivell de cessió, és el que es podria esbrinar amb unes converses. L'estat diu: no es pot negociar, un estat no

Garaikoetxea, que ha anunciat que tant Navarra com Euskadi Nord formaran part en peu d'igualtat de la seua organització, com Àlaba, Guipúscoa o Biscaia.

—Bé, això és un xou. Pretendre que Euskadi Nord, o siga, que bascos amb nacionalitat francesa formen part d'un partit aprovat per la llei espanyola... en fi, n'hi hauria prou per

com a autonomia uniprovincial, no és viable. Amb nosaltres, si que ho seria, i no et cregues que seria cap avantatge ni econòmic ni d'altra mena que s'incorporàs a la comunitat autònoma basca. Però crec que està abocada a fer-ho. I per això l'estat la mima econòmicament d'aquesta manera, perquè té por que no vulga venir amb nosaltres.

—¿Vostè pensa que la política és una cosa bruta?

—Ho és moltes vegades, com ho és l'economia.

—¿Per què es nega sistemàticament a exercir directament una funció política pública?

—Perquè no m'interessa. Encara que es diga de mi que m'agrada el poder, no és cert. Aquest lloc en què estic no té cap compensació. Jo estic en la política quasi per obligació. Jo estava en la Universitat, i m'han portat ací, i vaig acceptar per disciplina. Ja saps que els càrrecs interns del partit són d'obligatòria assumpció per part de qualsevol afiliat, no així els públics. Tot i així, no veig clar que el meu camí no estigués més bé en una altra direcció. Jo he tractat d'empènyer molta gent. I el que no es pot és anar fent de capità Aranya, comprometre altres i escapolir-te'n. A vegades, com a Ardanza, es plantegen càrrecs de tipus moral, i s'adona que no pot anar-se'n i deixar-nos en l'estacada... Jo sóc bastant lliure en el fons, anàrquic, i crec que no tinc ni la preparació adequada, perquè sempre he sigut més de llibres, més teòric, i no m'agraden els «shows» i les esclavituds del govern, ni tinc la preparació per a governar, encara que tampoc pense que siga molt difícil.

—Si vostè es presentava a lehendakari, els resultats podrien ser prou més espectaculars que si es presenta una persona com Ardanza.

—No cregues. No ho sé, podria ser, però com saben que no pense presentar-m'hi... i a més, jo fora del partit tinc molt mala premsa. Sóc com una mena d'home del fuet, un Maquiavel, i tot això...

—¿I ho és?

—No... Dona, encara que el fuet, l'he de traure de tant en tant, ¡ha!, ¡ha!, ¡ha!

—¿Què ha estat el més dur, personalment, de la crisi del partit?

—El sabotatge intern. Per a mi, el moment crucial vingué quan, en les últimes eleccions, ens feren sabotatge des de dins. Aleshores, és quan es veié clar que no hi havia res a fer.

«Sembla que a Madrid no volen ni sentir parlar de pactes amb ETA».

pot seure amb uns assassins, donar la raó als que fan ús de la violència... Bé, és un punt de consideració. N'hi ha molts d'altres. Nosaltres pensem que una negociació seria adequada.

—¿I vostè que en pensa, dels punts de l'alternativa KAS? ¿La veu viable? (Reconeixement dret autodeterminació, incorporació de Navarra a la Comunitat Autònoma Basca, amnistia, retirada de forces de seguretat de l'estat, millora de les condicions de vida dels treballadors, promoció de l'euscar com a llengua oficial i principal).

—¿L'alternativa KAS? Depèn de com es plasme, com s'interprete... pot ser més, o pot ser menys, acceptable o no... No ho sé, em sembla que l'alternativa KAS és una mica com un somni d'estiu... per no anomenar-la una parida.

Però té elements que compartim tots, i que han estat compartits històricament, i que compartiran en el futur. Però d'ací a instituir uns punts si-ne qua non...

—Parlem de Navarra. S'ha acusat el partit d'haver deixat de banda Navarra, sobretot des de sectors nacionalistes, com ara el mateix partit de

a il·legalitzar-lo. És només un xou, forma part de les obsessions d'imatge que té Garaikoetxea. No s'aguanta per enlloc, això.

I en el tema de Navarra, ho he dit moltes vegades. Si ells realment volen fer un govern basc centralitzat, no «foralista» o «provincialista» com ens acusen de ser a nosaltres, i ja he explicat per què, que m'expliquen com ho aconseguiran. Si nosaltres estem passant pel calvari d'un parlament confederal, és precisament perquè tenim l'expectativa de Navarra, perquè primem la unitat territorial, i pensem que és l'única forma en què Navarra s'hi podria integrar. En un govern centralitzat, a veure com es respectarien a Navarra les seues peculiaritats. No voldria, senzillament.

—¿I quin és el treball que està fent el PNB a Navarra?

—El que pot, perquè a Navarra no hem tingut massa èxit. Tin en compte que hi teníem més associats, per exemple, al temps de la República. I el problema gros, l'hem tingut fa dos anys, però tampoc no hi ha hagut tant de temps. Avui estem començant a reorganitzar-ho. Jo crec que Navarra,

—*¿Ha estat dolorós l'enfrontament amb Carlos Garaikoetxea, al qual supose que l'uní en un determinat moment una bona amistat?*

—Sí, evidentment, dolorós. Però la gent s'uneix, se separa, els fills se'n van de casa... és la vida. Cadascú té un problema, un queixal que li fa mal. Però un dia es cura, i demà serà una altra cosa, però no sempre... els problemes desapareixen a la tomba, i diuen que allí hi ha pau, però jo no hi vull anar. Cal aprendre a viure amb problemes.

—*¿Quan ha estat l'última vegada que ha vist Garaikoetxea?*

—Fa ja tres o quatre anys. No ens hem tornat a trobar.

—*¿Serà xocant, parlar de partit a partit?*

—No, serà molt més real.

—*A vostè, l'han acusat d'haver pactat amb el rei l'abandonament de Navarra.*

—Això no és una acusació. Això és una difamació. I qualsevol que haja estat a La Zarzuela sabrà que això és absurd. El rei, això, no ho plantejaria a ningú. Allí no es fa cap política concreta, és una instància superior.

—*Es diu que ara el PSOE està més antibasc que mai. ¿Com ho veu, vostè?*

—Dona, el PSOE té molts anys de vida. Tant no m'atreviria a dir... És una situació nova. Des dels últims anys de la República mai no havien governat en monocolor. Ni nosaltres ací tampoc, així, doncs... jo havia pensat que ho farien d'una altra manera, amb una altra visió autonòmica. Es veu que Felipe González tenia una altra idea.

—*¿Està unida, malgrat tot, la família nacionalista basca, d'HB al PNB?*

—Els pitjors plets, m'ho ha ensenyat l'exercici de la meua professió, són els de família. Les tensions més fortes, els enfrontaments més durs, passen entre els que estan més units.

—*¿Si Maquiavel no és la seua lectura predilecta, podria dir-me quina és?*

—Jo llegesc bastant, tracte de treure temps d'on siga... La meua lectura predilecta, diguem de narrativa, procure llegir llibres tema antic, per exemple Robert Graves. Ara he acabat *La hija de Homero*, o el *Yo, Claudio*, o *El conde Belisario*... Primer,

perquè m'agrada molt el món antic. No és que el compare amb l'actualitat, però sóc un gran enamorat de l'antiguitat grega, tots els anys l'he d'explicar a classe, demà comence. També la filosofia, no en llegesc massa, però el pensament, en general, m'agrada, i l'antic en particular. Moltes vegades t'adones com això que ens sembla nou no és més que donar voltes a temes plantejats de sempre.

També altres coses. Ara estic llegint el *Doctor Faustus*, de Thomas Mann, en alemany, que és prou dens... així, tinc feina per a estona. M'interessa, són una sèrie de plantejaments sobre llibertat, democràcia... També m'agrada llegir història.

—*¿Quin és el seu somni per a Euskadi de l'any 2050?*

—Espere que serà com he dit abans, que l'artificiositat dels fenòmens estatals haja estat revisada. En un altre ordre de coses, sóc optimista. Optimista incorregible. No crec en guerres exterminadores, crec en el progrés, sóc malthusià. Procure anar formant els meus fills de cara a aquestes realitats. Espere que ells sí que ho veuran. □

AVÍS

Per a la confecció d'un catàleg de l'activitat musical dels gèneres cançó, jazz, pop, rock que té previst de realitzar el Departament de Cultura,

S'INFORMA

els intèrprets, representants, promotors, sales, compositors, arranjadors, lletristes i traductors-adaptadors que vulguin ésser-hi inclosos, que es posin en contacte amb el Servei de Música d'aquell Departament **abans del dia 5 de novembre de 1986**. (Rambla de Santa Mònica 8, 08002-BARCELONA, Tel. 93-318 50 04).

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura